

NATSUME SOSEKI

GÖNÜL

Japoncadan Çeviren
Zeynep Ebru Okyar

**BİRİNCİ KISIM:
HOCAM VE BEN**

I

Ben ona hep “Hocam” derdim. O yüzden burada da ondan “Hocam” diye bahsedeceğim, gerçek adını açık etmeden. İnsanlar onun hakkında ne düşünür diye çekindiğimden değil, bu hitap bana çok daha doğal geldiği için. Ona dair anıları kafamda her canlandırdığımda hemen “Hocam” diyesim gelir. Yazarken de aynı duygu uyanıyor. Samimi-yetsiz bir şekilde adının baş harfini kullanmak da içimden gelmiyor.

Hocam ile tanışmamız Kamakura’da oldu. O zamanlar çiçeği burnunda bir üniversite öğrencisiydim. Yaz tatilini fırsat bilip deniz kenarına giden arkadaşımın “Mutlaka sen de gel!” dediği kartpostalını alınca biraz para toparlayıp yola çıkmaya karar verdim. Parayı denkleştirmem iki üç günümü aldı. Ancak Kamakura’ya varışımın ardından üç gün geçmemişti ki beni çağıran arkadaşıma “Acilen memleketeye dön” diye bir telgraf geldi. Telgrafta annesi hasta olduğundan dolayı dönmesini istedikleri yazıyordu fakat arkadaşım buna inanmamıştı. Bir süredir memleketteki ailesi, arkadaşımı pek de hevesli olmadığı bir evliliğe zorlamaktaydı.

Modern anlayışa göre, evlenmek için çok gençti. Ayrıca söz konusu kişiye de kanı ısınmamıştı. Normalde yaz tatilinde memlekete dönmesi gerekirken bu nedenle kasten gitmemiş, Tokyo civarında keyfine bakıyordu. Telgrafi bana gösterip “Ne yapsam?” diye sordu. Ne diyeceğimi bilemedim. Eğer annesi gerçekten hastaysa, tabii ki evine dönmeliydi. Bunun üzerine gitmeye karar verdi. Bin bir zahmetle geldiğim yerde yalnız başıma kalakaldım.

Okulun başlamasına daha epey vakit vardı; bu yüzden “Kamakura’da kalsam da olur dönsen de olur,” diyecek bir durumdaydım ve “Şimdilik aynı yerde kalayım bari,” diye karar verdim. Arkadaşım Çugoku’lu zengin bir ailenin oğluydu ve para sıkıntısı yoktu. Yine de okul ücreti malum, arkadaşımın yaşı malum, yaşam standardı benimkinden çok farklı değildi. Hâl böyleyken, tek başıma kalınca da daha uygun bir yer arama derdim olmadı.

Pansiyon, Kamakura’nın ücra bir köşesindeydi. Çeltik tarlaları arasından uzun bir yolu göze almadan bilardodur, dondurmadır, yeni moda olan şeylere erişmek mümkün değildi. Çekçekle gitmek de 20 sen* tutuyordu. Yine de etrafta pek çok müstakil yazlık vardı. Denize çok yakın olduğu için de yüzmek isteyenler için son derece elverişli bir konumdaydı.

Ben her gün denize gidiyordum. Sazdan yapılmış eski ve isli kulübelerin arasından geçip kumsala inince yaz sıcaklarından kaçıp gelen, “Buralarda böyle çok şehirli mi varmış?” dedirtecek kadar çok sayıda erkek ve kadının kumlara üşüşüğünü görürdüm. Hatta bir defasında denizin içinin,

* 1873-1945 yılları arasında tedavülde bulunan, 1 Japon yeninin 1/100’ü değerindeki para birimi. -çn

hamam misali, siyah kafalarla hıncahınç dolu olduğunu görmüştüm. Aralarında tek bir tanıdığım bile bulunmayan bu şenlikli ortama uyum sağlıyor, kâh kumda yatıyor kâh dalgalar içinde zıplayarak eğleniyordum.

Ben aslında Hocam'ı bu keşmekeşin içinde buldum. O sıralarda kumsalda iki tane salaş kafe vardı. Ben hasbelkader birinin müdavimi olmuştum. Hase civarındaki büyük yazlık sahiplerinin aksine, herkesin kendine ait soyunma kabini bulunmayan buralardaki tatilcilerin ortak soyunma kabinlerine ihtiyacı doğmuştu. İnsanlar bu kafelerde çay içmek ve dinlenmek dışında mayolarını yıkatırlar, vücutlarını tuzdan arındırırlar, şapka ve şemsiyelerini buraya emanet ederlerdi. Mayom olmadığından soyunmak için kafeye ihtiyacım yoktu fakat çalınırsa korkusuyla, denize gireceğimde eşyalarımı hep o kafede bırakırdım.

2

O salaş kafede onu gördüğümde Hocam tam kimonosunu çıkarmış denize gitmek üzereydi. Bence tam tersine sudan çıkmış, ıslak vücudumu rüzgârda kurutmaya çalışıyordum. Aramızda birbirimizi tam görmemizi engelleyen çok sayıda siyah kafa hareket hâlindeydi. Sıradışı bir durum söz konusu olmasa Hocam büyük ihtimalle dikkatimden kaçardı. Kumsalın o denli tıklım tıklım ve kafamın o denli dalgın olmasına rağmen onu hemen fark edivermemin sebebi, yanında bir Batılının bulunmasıydı.

O Batılının aşırı beyaz renkteki teni kafeye girer girmez dikkatimi çekmişti. Adam giymiş olduğu hakiki Japon işi bir yukatayı* sıyırıp katlanır taburenin üzerine atıverdi. Kollarını kavuşturmuş, denize doğru dönmüştü. Üzerinde bizlerin de giydiği kısa don dışında hiçbir şey yoktu. Bence bu, işin en acayip kısmıydı. İki gün önce Yuiga Plajı'na kadar gitmiştim ve kumsalda oturup uzun süre oradaki Batılıların denize nasıl girdiklerini izlemiştim. Oturduğum yer ufak bir kum tepeciğinin üzerindeydi. Hemen yanında Batı tarzı

* İnce pamuklu kumaştan yapılmış, yazın kullanılan bir tür kimono. -çn

olan otelin arka kapısı vardı; gözümü dikip seyrettiğim süre boyunca pek çok adamın denize gitmek için oradan çıktığını gördüm. Yalnız hiçbirinin bedenleri, kol ve bacakları açıkta değildi. Özellikle kadınlar tenlerini gizliyordu. Çoğu lastikten yapılmış başlıklar takıyor, dalgalar arasında yüzen bordo, lacivert ve çivit renkleri seçiliyordu. Bu manzaraya şahit olmuş biri olarak, herkesin ortasında sadece kısa donuyla dikilen bu Batılıyı gerçekten de garip bulmuştum.

Çok geçmeden adam yan tarafına bakıp orada çömelmiş olan Japon'a bir şeyler söyledi. O Japon kumun üzerine düşen havlusunu kaldırmaktaydı. Havluyu alır almaz da hemen başına sarıverdi ve denize doğru yürümeye başladı. İşte o adam, Hocam'dı.

Sırf meraktan sahil boyunca yürüyerek uzaklaşan iki adamı ilgiyle seyrettim. Biraz sonra dosdoğru dalgaların içine giriverdiler. Ardından kayalık kıynın yakınında şamata yapan bir dolu insanın arasından geçip nispeten daha ferah yerlere geldiklerinde yüzmeye başladılar. Başları ufaklık görünür hâle gelene değin açık denize doğru ilerlediler. Sonra geriye dönüp tekrar düz bir hat boyunca yüzüp sahile geldiler. Kafeye döndüklerinde oradaki kuyu suyundan bile dökünmeden hemen kurulanıp giysilerini giydiler ve aceleyle yollarına gittiler.

Onlar ayrıldıktan sonra ben yine daha önce oturduğum katlanır tabureye yerleştim, sigaramı içtim. O sırada dalgın bir biçimde Hocam'ı düşünüyordum. O yüzü kesinlikle bir yerlerde görmüş olduğumu hissediyordum. Fakat bir türlü nerede, ne zaman gördüğümü çıkaramıyordum.

O sıralarda ben tasasız değildim, tam tersine can sıkıntısından mustarıptım. Bu yüzden belki de, ertesi gün tekrar

Hocam ile karşılaştığımız saatleri kasten seçip o kafeye gittim. Biraz sonra hasır şapkasını takmış olan Hocam geldi, yanında Batılı yoktu. Hocam gözlüklerini alıp masanın üzerine koydu, hemen havlusuyla başını sardı, hızlı hızlı sahile doğru indi. Hocam tıpkı dünkü gibi şamatacı turistlerin arasından geçip tek başına yüzmeye başladığında ben de onu takip etme arzusu uyandı. Sığ su, başımın hizasına gelene kadar etrafa suyu sıçratarak ilerledim, oradan sonra Hocam'ı röper alıp kulaç atmaya başladım. Sonra Hocam, dünkünden farklı olarak âdeta bir yay çizmek suretiyle sahile doğru dönüşe geçti. Böyle olunca ben de hedefime ulaşmamış oldum. Karaya çıkınca sırlıklam ellerimi silkeleyip kafeye girdiğimde Hocam çoktan kimonosunu giymiş, diğer kapıdan dışarı çıkmaktaydı.

3

Ertesi gün de aynı saatte sahile gidip Hocam'ın yüzünü gördüm. Sonraki gün de yine aynı şeyi tekrarladım. Ancak muhabbet açma şansımız da selam verme fırsatımız da olmadı. Zaten Hocam'ın tavrı da merdümگیرizceydi. Hep aynı saatlerde kendi kendine sahile gelir, sonra da yine kendi kendine döner giderdi. Etraf ne kadar kalabalık olursa olsun, bunu hiç umursarmış gibi görünmüyordu. İlk sefer birlikte geldiği Batılı, daha sonra ortalıklarda hiç görünmedi. Hocam hep yalnızdı.

Bir defasında Hocam, âdeti olduğu üzere, denizden koşar adım çıkıp gelmiş, her zaman bıraktığı yerdeki yukatasını tam giyecekti ki, nedendir bilinmez, giysi kuma bulanmıştı. Hocam, onları dökmek için arkasını dönüp yukatayı iki üç kez silkeledi. O sırada, giyeceğin altına koymuş olduğu gözlüğü oturak tahtalarının arasından yere düştü. Beyaz üzerine siyah minik desenli yukatasının üstüne bel kuşağını sardıktan sonra gözlüğünü kaybettiğini fark etmiş gibiydi. Derhal etrafı aramaya koyuldu. Ben de hemen taburenin altına doğru hamle yapıp gözlüğü çıkardım. Hocam teşekkür edip onu elimden aldı.

Ertesi gün Hocam'ın ardından denize daldım. Onunla aynı yöne doğru yüzmeye başladım. Açık denize doğru iki yüz metre kadar ilerledikten sonra Hocam başını geriye çevirip bana laf attı. İkimizden başka mavi engin denizde yüzen kimsecikler yoktu o civarda. Güneşin güçlü ışığında, göz alabildiğine dağlar ve deniz parıldıyordu. O özgürlük ve zevke teslim olan kaslarımı hareket ettirip denizin içinde coşkuyla dans ediyordum. Hocam birdenbire kol ve bacak hareketlerini bırakıp dalgalar üzerinde sırt üstü uzandı. Ben de onu taklit ettim. Mavi gökyüzünün rengi, parlaklığıyla göz kamaştırıyor, keskinliği âdeta yüzümü iğneliyordu. "Bu çok zevkli!" diye bağırdım.

Birazdan deniz içinde ayağa kalkarcasına duruşunu değiştiren Hocam, "Artık dönsek mi?" dedi. Nispeten daha güçlü olan bedenimle, ben hâlâ denizde kalmak istiyordum. Ama Hocam teklifte bulununca, hemen "Tabii, dönelim," diye neşeyle yanıtladım. Bunun üzerine ikimiz geldiğimiz rotayı izleyerek sahile döndük.

Bunun akabinde Hocam'la ahbap olduk. Ama Hocam'ın kaldığı yeri hâlâ bilmiyordum.

Araya iki gün girmişti sanırım, tam üçüncü gün öğleden sonraydı. Salaş kafede bulduğumuz sırada Hocam birden bana dönüp "Burada uzun süre kalma niyetiniz var mı?" diye sordu. Bu konuyu hiç düşünmemiş olduğumdan böyle bir soruyu cevaplamaya hazır değildim. O yüzden "Ne yapacağımı bilmiyorum," diye yanıtladım. Ama bana sırttan Hocam'ın suratına baktığım anda birden utanıverdim. "Peki siz, Hocam?" diye sorusuna karşılık vermekten kendimi alamadım. "Hocam" kelimesinin ağzımdan ilk dö-küldüğü an işte budur.

O akşam Hocam'ı kaldığı otelde ziyaret ettim. Otel de-
diysem de sıradan *ryokanlardan** hayli farklı, bir tapınağın
geniş arazisinde bulunan yazlık ev gibi bir binaydı. Orada-
ki insanların Hocam'ın ailesi olmadığı anlaşılıyordu. Ben
“Hocam, Hocam” diye hitap ettikçe Hocam'ın yüzüne acı
bir tebessüm yerleşiyordu. “Benden büyüklere öyle derim
de...” diye mazeretimi açıkladım. Sonra da şu geçen gün-
kü Batılıyı sordum. Hocam, adamın sıradışı hâlleridir, artık
Kamakura'da olmadığıdır, çeşitli şeyler anlattıktan sonra
Japonlarla bile zor diyalog kurabilen biri olmasına rağmen
böyle bir yabancıyla ahbap olmasının garip olduğunu söy-
ledi. Ben muhabbetin sonunda Hocam'a dönüp bir yerlerde
kendisini gördüğüm hissine kapıldığımı ancak bir türlü hatırlayamadığımı anlattım. Acaba karşımdaki de benim gibi
hissediyor mu diye merak ediyordum, gençlik işte. Yüreğim
ağzımda Hocam'ın yanıtını bekledim. Ancak Hocam bir
süre derin derin düşündükten sonra “Yüzünü daha önce
gördüğümü hiç hatırlamıyorum. Biriyle karıştırıyorsun her-
halde,” dediğinde, tuhaf şekilde bir hayal kırıklığı hissettim.

* Geleneksel Japon oteli. -çn